

RESTAURAREA UNEI URNE FUNERARE DESCOPERITE ÎN ANUL 1971 LA ENISALA, JUDEȚUL TULCEA

*expert restaurator ceramică, Laboratorul
de Restaurare-Conservare Patrimoniu
Cultural Mobil și Imobil, ICEM Tulcea

Liliana MARCU*

Abstract: *The article presents the stages of the restoration process of a medium-sized bowl, used as a funerary container for depositing offerings in tomb no. 3 from tumulus 15 B of the Enisala necropolis, Valea Netului.*

According to its material and execution technique, this piece belongs to the Geto-Dacian culture (4th-3th centuries BC) from the North of Dobrogea, discovered after the systematic archaeological excavations and rescue campaign of 1971, from the necropolis on the territory of Enisala, and is to enter the management of the ceramic depository of the Museum of History and Archeology within the "Gavrila Simion" Eco-Museum Research Institute Tulcea.

At the same time, aspects of the state of conservation are also presented in terms of the influence of the degradation factors (the environment, the human factor and the method of realization), the establishment of the diagnosis and the flow of the actual restoration.

Between 1962-1976, the systematic and preventive archaeological researches on the Enisala necropolis were carried out by Dr. Simion Gavrila, and after his death, starting 2010, the research was taken over and continued by Dr. Sorin Cristian Ailincăi.

Keywords: *restoration, conservation, consolidation, ceramics, Geto-Dacian culture, Enisala, Tulcea.*

Cuvinte-cheie: *restaurare, conservare, consolidare, ceramică, cultura geto-dacică, Enisala, Tulcea.*

Materialul ceramic provenit în urma proiectelor de cercetare arheologică întâmplătoare sau în cele sistematice prezintă o deosebită importanță în studiul științific al specialiștilor istorici și arheologi și de aceea el trebuie adus cât mai aproape de starea inițială și implicit, într-o stare de conservare cât mai bună.

Majoritatea descoperirilor din zona necropolei Enisala au fost datate în a doua jumătate a sec. IV și III î.Hr.

Obiectul la care fac referire în acest articol este un recipient ce a servit ca urnă funerară pentru mormântul nr. 3, din tumulul 15 B al necropolei de la Enisala - Valea Netului (Enisala 1971, M15, B, m3). Vasul a fost realizat prin tehnica modelării manuale, având o formă tronconică.

Urna este compusă din 15 de fragmente de diferite dimensiuni și reprezintă 90% din suprafața acesteia.

În urma investigațiilor de laborator, scoatem în evidență faptul că acesta este realizat dintr-o pastă ce conține o cantitate mare de degresanți, dovadă în acest sens este compoziția stratului negru din interiorul pastei, care totodată ne indică faptul că arderea oxidantă a vasului a fost incompletă. Stratul protector al vasului ce asigură impermeabilitatea acestuia (slipul) este alcătuit dintr-o pastă fină cu degresanți, obținut prin netezirea cu apă și lustruit cu un obiect neted (de preferat din piatră).

Suprafețele acestor fragmente prezintă exfolieri ale marginii buzei, fisuri și erodări punctiforme și liniare, neregulate, depuneri de praf și mici depozite de calcar.

Fig. 1-2. Aspecte înainte de restaurare față/verso.

Fig. 3. Aspecte ale compoziției pastei.

Fig. 4. Aspecte ale compoziției stratului protector (slip).

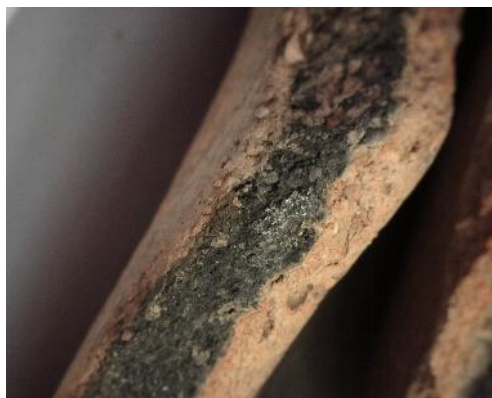

Fig. 5-6. Aspecte ale arderii oxidante incomplete.

Fig. 7-8. Aspecte ce scot în evidență fisurile și exfolierile pereților.

De subliniat este faptul că acest obiect a mai suferit o încercare de restaurare printr-o curățare incompletă a murdăriei și a depozitelor de calcar, printr-o asamblare deficitară prin utilizarea unui adeziv necorespunzător, care odată cu trecerea timpului s-a dezintegrat, antrenând desprinderi ale pereților vasului în zona craclurilor, iar în alte părți a rămas intact.

Culoarea pastei variază atât la interior, cât și la exterior, de la brun-roșcat închis, brun-roșcat deschis spre negru-cenușiu.

După o analiză de ansamblu, privind starea de conservare a acestui vas și prin stabilirea diagnosticului (obiect fragmentar cu depuneri solubile și insolubile și intervenție umană neadecvată), am început procesul de restaurare.

În prima etapă a procesului de restaurare, am desprăfuit fragmentele ceramice iar apoi le-am imersat într-o baie cu apă caldă și detergent neionic de tip C2000 (1%), pentru emolieria depunerilor de murdărie ancrasate pe suprafața acestora, urmând apoi curățarea sub jet de apă curentă, cu ajutorul unor perii cu fir de plastic moale și fir de păr natural.

Fig. 9-10. Aspecte ce scot în evidență fisurile, exfolierile marginii buzei și erodările.

Fig. 11-12. Utilizarea periiilor cu fir natural și cu fir moale de plastic.

Totodată, cu ajutorul bisturiului am curățat vechiul adeziv ce se desprinsese, iar pentru că cel rămas era într-o stare foarte bună, am hotărât să rămână așa.

Pentru eliminarea urmelor de detergent, fragmentele au fost limpezite în băi cu apă curentă și distilată.

Următoarea etapă a constat în aplicarea unui tratament chimic, prin introducerea fragmentelor ceramice într-o baie cu soluție caldă de acid citric (15%), pentru îndepărtarea depozitelor de calcar, după ce în prealabil au fost imersate într-o baie cu apă caldă (ceea ce a permis ca soluția de acid citric să lucreze doar la suprafață, într-un timp mai scurt). După aplicarea tratamentului chimic, sub atență supraveghere, am trecut la neutralizare.

Procesul de neutralizare s-a desfășurat prin introducerea fragmentelor ceramice în băi repetate cu apă curentă (câte 2-3 h) și apă distilată pentru ultimele băi de clătire. Verificarea neutralității a fost realizată cu hârtie pH.

O altă etapă importantă în procesul de restaurare este uscarea fragmentelor ceramice la o temperatură ambientală departe de orice sursă de căldură directă, pe hârtie de filtru și grătar de lemn, în apropierea cutiei cu marcajul corespunzător din care face parte.

Fig. 13. Aspecte din timpul uscării.

Odată ce fragmentele ceramice s-au uscat foarte bine, am trecut la selectarea și asamblarea acestora de la bază către buză cu poliacetat de vinil (Moment Wood, waterproof, D3) fără plastifiant, aplicat pe canturile fragmentelor ceramice într-un strat subțire și uniform.

Pentru o consolidare mai eficientă (evitarea riscului de desprindere) a fragmentelor ceramice asamblate (după reconstituirea finală a formei), am utilizat o chingă de cauciuc flexibil. Pentru asigurarea și menținerea poziției de echilibru pe timpul lipirii, fragmentele ceramice au fost fixate și așezate în lădița cu nisip.

Fig. 14-19. Aspecte din timpul restaurării.

După reconstituirea vasului, mai întâi am aplicat benzi din hârtie (deoarece acestea se desprind ușor și nu lasă urme după dezlipire) de-a lungul zonelor lipsă, pentru protecția suprafețelor ceramice împotriva eventualelor scurgeri ale plombelor din ipsos, apoi am trecut la completarea și chituirea zonelor lacunare cu ipsos de modelaj (în compoziția căruia am adăugat oxizi de fier în cantități și concentrații diferite, pentru a obține o culoare cât mai apropiată de original, realizând astfel și integrarea cromatică, după mai multe probe de culoare.

Fig. 20-21. Aplicarea benzilor de hârtie pentru protecție.

Totodată, plombele au fost turnate pe un suport de plastilină conform profilelor originale, pornind de la bază spre buză și de la exterior spre interior, pe o suprafață mai restrânsă, iar chituirea am aplicat-o pe zonele de lipire ce și-au pierdut aliniamentul.

Finisarea părților completate este efectuată cu ajutorul bisturiului, al hârtiei abrazive de diferite granulații, dar și al gumei de șters, până la obținerea suprafeței dorite. Praful de ipsos pătruns în porii vasului pe timpul operației de finisare a fost îndepărtat prin pensulare într-o primă fază cu o perie cu fir aspru iar apoi cu o perie cu fir moale. La final, suprafața vasului a fost ștersă cu o cârpă din bumbac moale, umezită în apă caldă.

Fig. 22-23. Aspecte din timpul operațiunii de finisare cu hârtie abrazivă și cu gumă de șters.

Fig. 24-27. Aspecte după restaurare.

La sfârșitul procesului de restaurare, am obținut un vas care păstrează amprenta timpului, ce reflectă tehnica de lucru, aspectul și dimensiunile originale. Dimensiunile vasului după restaurare sunt următoarele: înălțimea 140 mm; diametru gură 280 mm, diametrul fundului 135 mm.

Vasul este de dimensiuni medii, cu gura largă, forma acestuia fiind tronconică, partea superioară fiind modelată aproape vertical, iar marginea buzei este evazată spre interior, baza este ușor evidențiată, iar pereții sunt lustruiți. Vasul nu prezintă elemente de decor.

Bibliografie

1. Cîncă, Alexandrina, Mihaela, *Restaurarea unei urne funerare de ceramică din M6 Gârla Mare*, 2012, Drobeta XXIV, Seria restaurare-conservare.
2. Crișan, I.H., *Ceramica Daco Getică cu privire specială la Transilvania*, Editura Științifică, București, 1969.
3. Marcu, Liliana, *Aspecte privind restaurarea unei urne funerare din necropola descoperită în localitatea Enisala, județul Tulcea*, în *DobroArt, Anuarul Muzeului de Artă Tulcea III*, 2019.
4. Pungoi, Ancuța-Elena, *Câteva aspecte ale restaurării ceramice oglindite prin materialul arheologic provenit dintr-un mormânt din prima epocă a fierului de la Câmpulung*, în *DobroArt, Anuarul Muzeului de Artă Tulcea V*, 2021.